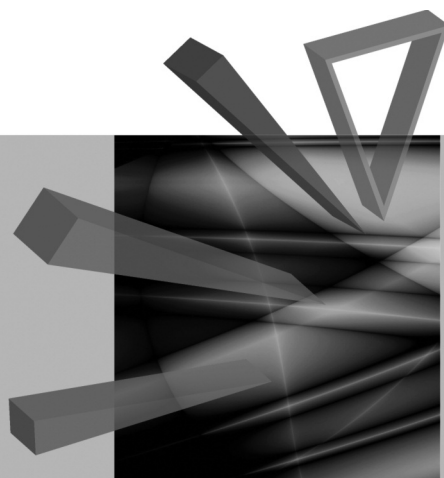

PRACE NAUKOWE
Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
RESEARCH PAPERS
of Wrocław University of Economics

245

Ekonomia

pod redakcją
Jerzego Sokołowskiego
Magdaleny Rękas
Grażyny Węgrzyn

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2012

Recenzenci: Tomasz Bernat, Waclaw Jarmolowicz, Elzbieta Kryńska,
Andrzej Miszczuk, Marzanna Poniatowicz, Stanisław Swadźba,
Grażyna Wolska, Urszula Zagóra-Jonszta

Redakcja wydawnicza: Barbara Majewska, Dorota Pitulec

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Barbara Cibis

Łamanie: Małgorzata Czupryńska

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna na stronie www.ibuk.pl

Streszczenia opublikowanych artykułów są dostępne w międzynarodowej bazie danych
The Central European Journal of Social Sciences and Humanities <http://cejsh.icm.edu.pl>
oraz w The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2012

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-205-5

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Kamil Augustyn, Kazimierz W. Krupa: Ocena stanu kapitału intelektualnego przedsiębiorstw Podkarpacia na podstawie wyników badań empirycznych.....	13
Jan Borowiec: Wahania cykliczne a zmiany realnego efektywnego kursu walutowego w strefie euro.....	23
Katarzyna Czech: Ewolucja realizacji zrównoważonego rozwoju w Polsce	34
Karolina Drela: Utrata pracy w XXI wieku.....	44
Malgorzata Gajda-Kantorowska: Kontrowersje wokół metod pomiaru stabilności wzrostu gospodarczego.....	55
Malgorzata Gasz: Działania stabilizujące gospodarkę Unii Europejskiej w warunkach kryzysu finansów publicznych.....	65
Łukasz Goczek: Porównanie skuteczności polityki fiskalnej i monetarnej na panelowej próbie wektorowo-autoregresyjnej.....	77
Alina Gorczyńska, Danuta Sz wajca: Dekoniunktura gospodarcza a restrukturyzacja naprawcza przedsiębiorstwa.....	88
Beata Guziejewska: Kredyty zagrożone i rezerwy celowe na tle ogólnej sytuacji w sektorze bankowym w latach 2008-2010.....	98
Anna Horodecka: Rola prądów filozoficznych w kształtowaniu metodologii nauk ekonomicznych.....	110
Robert Huterski: Wybrane aspekty quasi-fiskalnej działalności Systemu Rezerwy Federalnej Stanów Zjednoczonych.....	120
Marcin Idzik: Zastosowanie gradacyjnego modelu w analizie zaufania do banków i innych instytucji finansowych w Polsce.....	129
Michał Jurek: Koncepcje monetarne D.H. Robertsona i ich wykorzystanie do analizy ilościowej i dochodowej teorii pieniądza.....	139
Tomasz Kacprzak: Bezpieczeństwo pracy a bezpieczeństwo zatrudnienia w Polsce w kontekście <i>flexicurity</i>	148
Marcin Kalinowski: Krytyka korporatywizmu z perspektywy nowej ekonomii politycznej.....	160
Dariusz Kielczewski: Koncepcja ekonomii zrównoważonego rozwoju.....	170
Ilona Kijek, Marta Pszczółkowska: Taksonomiczne ujęcie sytuacji makroekonomicznej państw Unii Europejskiej w latach 2001, 2005 I 2009.....	179
Aldona Klimkiewicz: Konsekwencje podwyższenia wieku emerytalnego kobiet dla rynku pracy.....	191

Ryszard Kowalski: Liberalne państwo dobrobytu wobec najsłabszych grup społecznych.....	201
Sylwester Kozak: Rola banków w dystrybucji produktów ubezpieczeniowych w Polsce w latach 2002-2010.....	210
Sylwester Kozak: Zmiany w strukturze kredytów dla sektora niefinansowego w Polsce w latach 2001-2010	222
Jakub Kraciuk: Wpływ światowego kryzysu finansowego z 2008 roku na gospodarkę Niemiec	233
Mirosław Krajewski: Kapitał ludzki w procesie zarządzania wartością przedsiębiorstwa	243
Barbara Kryk: Szanse i zagrożenia zatrudnienia nosicieli wirusa HIV w opinii studentów.....	253
Iwa Kuchciak: Crowdsourcing w kreowaniu wartości przedsiębiorstwa bankowego.....	263
Robert Kurek: Asymetria informacji na rynku ubezpieczeniowym	272
Katarzyna Kuźniar-Żyłka: Media jako uczestnik procesu informacyjnego w warunkach gospodarki opartej na wiedzy.....	283
Joanna Latuszek: Globalizacja a nierówności między państwami.....	293
Renata Lisowska, Dorota Starzyńska: Działalność innowacyjna polskich przedsiębiorstw przemysłowych na przykładzie województwa łódzkiego	303
Józef Łobocki: Sektor finansowy a kapitał społeczny.....	314
Łukasz Menart: Kluczowe obszary działań menedżera klastra.....	324
Aneta Mikula: Poziom ubóstwa i deprywacji materialnej dzieci w krajach Unii Europejskiej	336
Michał Moszyński: Idee ładu gospodarczego w procesie transformacji systemowej byłej NRD – oczekiwania a rzeczywistość.....	347
Arnold Pabian: Zrównoważona produkcja w gospodarce przyszłości. Perspektywy i bariery rozwoju	357
Wiesław Pasewicz, Artur Wilczyński, Michał Świtlyk: Efektywność państwowych wyższych szkół zawodowych w latach 2004-2010	367
Iwona Pawlas: Społeczno-ekonomiczny rozwój krajów Unii Europejskiej w świetle badań taksonomicznych.....	377
Renata Pęciak: Działania Jeana-Baptiste’a Saya na rzecz instytucjonalizacji nauki ekonomii	386
Elżbieta Pohulak-Żołędowska: Innowacyjność w dobie postindustrialnej....	396
Adriana Politałaj: Efektywność centrów integracji społecznej w zakresie przeciwdziałania długotrwałemu bezrobociu	407
Magdalena Rękas: Ulgi prorodzinne jako element polityki rodzinnej w wybranych krajach Unii Europejskiej	418
Wioleta Samitowska: Ekonomia społeczna wobec wyzwań rynku pracy	432
Anna Skórska: Zmiany sytuacji na polskim rynku pracy jako konsekwencja kryzysu gospodarczo-finansowego.....	443

Grzegorz Sobiecki: Pieniądz doskonały.....	453
Małgorzata Solarz: Wady i zalety mikropożyczek jako narzędzia inkluzji finansowej sprzyjającego wzrostowi dobrobytu	463
Robert Stanisławski: Potrzeby w zakresie rozwoju innowacyjnego małych i średnich przedsiębiorstw nieinnowacyjnych (w świetle badań własnych)	474
Bogusław Stankiewicz: Makroekonomiczny model turystyki medycznej w Polsce – podstawowe uwarunkowania badań	486
Dariusz Eligiusz Staszczak: Znaczenie globalnego kryzysu finansowo-gospodarczego dla zmian światowego systemu ekonomiczno-politycznego.	497
Feliks Marek Stawarczyk: Kryzys na przykładzie Argentyny a ekonomiczne problemy Grecji	507
Stanisław Swadźba: System gospodarczy Polski i Republiki Czeskiej. Analiza porównawcza.....	517
Maciej Szczepankiewicz: Badanie potencjału innowacyjnego studentów	527
Maciej Szumlański: Wzrost kapitału ludzkiego w Unii Europejskiej	537
Sylwia Talar: Crowdsourcing jako efektywna forma współpracy.....	548
Jacek Tomkiewicz: Strefa euro wobec kryzysu finansowego	558
Magdalena Tusińska: Czy wzrost gospodarek krajów Unii Europejskiej jest inteligentny?	568
Monika Utzig: Zadłużenie gospodarstw domowych w monetarnych instytucjach finansowych.....	579
Monika Walicka: Podatkowe uwarunkowania konkurencyjności małych przedsiębiorstw	590
Grzegorz Wałęga: Społeczno-ekonomiczne determinanty zadłużenia gospodarstw domowych w Polsce.....	600
Grażyna Węgrzyn: Uwarunkowania ekonomiczne innowacji w sektorze usług.....	611
Anna Wildowicz-Giegiel: Uwarunkowania kreacji kapitału intelektualnego w polskich przedsiębiorstwach	622
Sylwia Wiśniewska: Budowa współpracy nauki z gospodarką wyzwaniem dla polityki innowacyjnej państwa	633
Renata Wojciechowska: Problem metody badawczej w ekonomii	643
Jarosław Wojciechowski: Wpływ zaburzenia preferencji czasowej na wysokość bezrobocia równowagi na przykładzie Polski	652
Alfreda Zachorowska, Agnieszka Tylec: Efektywność kosztowa aktywnych programów rynku pracy w województwie śląskim w latach 2005-2010 ...	663
Urszula Zagóra-Jonszta: Sektor bankowy w drugiej Rzeczypospolitej	674
Małgorzata Zielenkiewicz: Stopień regulacji publicznej a poziom życia	685
Mariusz Zieliński: Polityka fiskalna a kryzys gospodarczy w wybranych krajach Unii Europejskiej	695

Summaries

Kamil Augustyn, Kazimierz W. Krupa: Assessment of intellectual capital level in enterprises of Podkarpackie Voivodeship based on empirical research results.....	22
Jan Borowiec: Cyclical fluctuations and changes in real effective exchange rate in the euro zone	33
Katarzyna Czech: Evolution of the implementation of sustainable development in Poland	42
Karolina Drela: Job loss in the 21st century	54
Malgorzata Gajda-Kantorowska: Controversy over the methods of measurement of economic growth sustainability	64
Malgorzata Gasz: Performance management stabilizing European Union in an economic public finance crisis.....	76
Lukasz Goczek: Comparison of the effectiveness of fiscal and monetary policy in a panel vector autoregressive model.....	87
Alina Gorczyńska, Danuta Sz wajca: Economic downturns and repair restructuring of a company	97
Beata Guziejewska: Non-performing loans and dedicated reserves against the general state of banking sector in Poland in 2008-2010.....	109
Anna Horodecka: The influence of philosophical schools on the methodology of economics.....	119
Robert Huterski: Selected aspects of quasi-fiscal activities of the Federal Reserve System of the United States.....	128
Marcin Idzik: The use of a gradation model in the analysis of trust in banks and other financial institutions in Poland.....	138
Michał Jurek: Monetary concepts of D.H. Robertson and their use for the analysis of the quantity and income theory of money	147
Tomasz Kacprzak: Job security and employment security in Poland within the context of flexicurity.....	159
Marcin Kalinowski: The criticism of corporatism from the new political economy perspective	169
Dariusz Kielczewski: Conception of the economics of sustainable development	178
Ilona Kijek, Marta Pszczółkowska: A taxonomic view of the European Union states macroeconomic situation in 2001, 2005 and 2009	190
Aldona Klimkiewicz: Consequences of the increase of women's retirement age for the labour market.....	200
Ryszard Kowalski: Liberal welfare state and the most vulnerable social groups	209
Sylwester Kozak: The role of banks in the insurance products distribution in Poland between 2002 and 2010	221

Sylwester Kozak: Changes in the structure of loans to the nonfinancial sector in Poland in 2001-2010.....	232
Jakub Kraciuk: The influence of the world financial crisis of 2008 on the economy of Germany	242
Mirosław Krajewski: Human capital in the process of management of the company's value	252
Barbara Kryk: Chances and threats of employment for carriers of HIV in students' opinion.....	262
Iwa Kuchciak: Crowdsourcing in the creation of banking company value	271
Robert Kurek: Information asymmetry on the insurance market.....	282
Katarzyna Kuźniar-Żyłka: Media as a participant of information process in terms of the knowledge-based economy.....	292
Joanna Latuszek: Globalization and inequality between states	302
Renata Lisowska, Dorota Starzyńska: Innovation activity of Polish manufacturing enterprises based on the example of Łódź Voivodeship.....	313
Józef Łobocki: Financial sector and social capital	323
Łukasz Menart: Key areas for cluster manager's activities.....	335
Aneta Mikula: Level of poverty and material deprivation of children in the European Union countries	346
Michał Moszyński: Ideas of economic order in the process of economic transformation of the former GDR – expectations and reality	356
Arnold Pabian: Sustainable production in the economy of future, perspectives and barriers of development	366
Wiesław Pasewicz, Artur Wilczyński, Michał Świtłyk: Efficiency analysis of state higher vocational schools in 2004-2010	376
Iwona Pawlas: Socio-economic development of European Union economies in the light of taxonomic analysis.....	385
Renata Pęciak: Jean-Baptiste Say's actions for institutionalisation of economics.....	395
Elżbieta Pohulak-Żołędowska: Innovation in post-industrial era.....	406
Adriana Politaj: Effectiveness of centres of social integration in scope of counteraction of long-term unemployment	417
Magdalena Rękas: Family taxation as an instrument of family policies in selected EU countries	431
Wioleta Samitowska: Social economy towards labour market challenges.....	442
Anna Skórska: The changes on Polish labour market as a result of the economic and financial crisis	452
Grzegorz Sobiecki: The perfect currency	462
Małgorzata Solarz: Advantages and disadvantages of micro-loans as the tool of financial inclusion enhancing wealth growth.....	473
Robert Stanisławski: The needs of SMS sector (no-innovative enterprises) for the innovative development (in the lights of own research)	485

Bogusław Stankiewicz: Macroeconomic model of medical tourism in Poland – basic conditions of research.....	496
Dariusz Eligiusz Staszczak: Importance of the global financial-economic crisis for the world economic-political system changes	506
Feliks Marek Stawarczyk: Crisis on the example of Argentina and the economic problems in Greece	516
Stanisław Swadźba: Economic system of Poland and the Czech Republic. Comparative analysis.....	526
Maciej Szczepankiewicz: Research of student's innovative potential.....	536
Maciej Szumlański: Human capital growth in the European Union.....	547
Sylvia Talar: Crowdsourcing as an effective model of cooperation.....	557
Jacek Tomkiewicz: Euro-zone and the financial crisis	567
Magdalena Tusińska: Is economic growth of the European Union countries smart?.....	578
Monika Utzig: Liabilities of households in monetary financial institutions ...	589
Monika Walicka: Tax impact on competitiveness of small enterprises.....	599
Grzegorz Wałęga: Socio-economic determinants of household debt in Poland	610
Grażyna Węgrzyn: Economic determinants of innovation in the service sector	621
Anna Wildowicz-Giegiel: Conditions of intellectual capital creation in Polish enterprises	632
Sylvia Wiśniewska: Building cooperation between science and business as a challenge for innovation policy of state.....	642
Renata Wojciechowska: Problem of research method in economy.....	651
Jarosław Wojciechowski: Impact of time preferences disturbance on the level of balance unemployment, based on the example of Poland.....	662
Alfreda Zachorowska, Agnieszka Tylec: Cost efficiency of active labour market programmes in Silesian Voivodeship in 2005-2010	673
Urszula Zagóra-Jonszta: Banking sector in the Second Republic of Poland	684
Małgorzata Zielenkiewicz: The degree of public regulation and the standard of living.....	694
Mariusz Zieliński: Fiscal policy and economic crisis in selected European Union countries.....	704

Beata Guziejewska

Uniwersytet Łódzki

KREDYTY ZAGROŻONE I REZERWY CELOWE NA TLE OGÓLNEJ SYTUACJI W SEKTORZE BANKOWYM W LATACH 2008-2010

Streszczenie: Celem artykułu jest analiza kredytów zagrożonych i rezerw celowych w sektorze bankowym w Polsce w latach 2008-2010. Źródłem danych są statystyki, raporty i opracowania KNF oraz NBP. Aktywa sektora bankowego w Polsce stanowią ok. 70% całego sektora finansowego. Jednocześnie, jak wynika również z ostatniego globalnego kryzysu finansowego, podstawowym rodzajem ryzyka w działalności bankowej pozostaje ryzyko kredytowe. Podstawowym narzędziem łagodzącym skutki ryzyka kredytowego jest tworzenie rezerw celowych w oparciu o klasyfikacje należności (ekspozycji kredytowych), korygowane stopą ryzyka. Klasyfikacja ekspozycji kredytowych opiera się na dwóch głównych kryteriach: kryterium terminowości spłaty rat kapitałowych lub odsetek oraz kryterium sytuacji ekonomiczno-finansowej dłużnika. Niekorzystny wpływ na wyniki finansowe banków w latach 2008-2010 miało ujemne saldo rezerw celowych. Ujemne saldo odpisów wyniosło 11,6 mld w 2009 r. wobec 4,1 mld w 2008 r. Duży wzrost rezerw był konsekwencją drastycznego wzrostu ryzyka w segmencie kredytów dla klientów detalicznych, przede wszystkim kredytów konsumpcyjnych i mieszkaniowych.

Słowa kluczowe: bankowość, ekspozycje kredytowe, rezerwy celowe.

1. Wstęp

W dyskusjach toczących się wokół przyczyn globalnego kryzysu finansowego po 2007 r. podkreśla się bezpośrednią rolę i znaczenie systemu bankowego. Na istotne znaczenie sytuacji w sektorze bankowym zwracano uwagę już wcześniej¹. Jedną z koncepcji, cieszącą się w ostatnich latach ogromną popularnością, jest teoria kryzysów finansowych H.P. Minsky'ego². Ekonomista ten analizował przyczyny wrażliwości i niestabilności systemów finansowych, podkreślając procykliczne zmiany

¹ H.P. Minsky, *Stabilizing an unstable economy*, McGraw Hill Text, Nowy Jork 2008 (pierwsze wydanie w 1986 r., kolejne uzupełnione obszerną przedmową nawiązującą do współczesnych kryzysów finansowych i ich przyczyn).

² W. Nawrot, *Teoria kryzysów finansowych Minsky'ego i jej odniesienie do współczesności*, „Gospodarka Narodowa” 2009, nr 10, s. 49.

w podaży kredytów oraz coraz częstsze występowanie różnego rodzaju szoków zewnętrznych. Za główne przyczyny niestabilności współczesnych systemów finansowych Minsky uznał wzajemne uzależnienie sytuacji finansowej banków od sytuacji finansowej ich klientów, zmiany w strukturze oraz terminach finansowania, przy jednoczesnym dużym wzroście akceptacji ryzyka w działalności bankowej. Problem nadmiernej finansyzacji gospodarki, ogromny przyrost długu zarówno w sektorze publicznym, jak i rynkowym, „mania” sekurytyzacji oraz nieracjonalne zachowania uczestników rynku finansowego doprowadziły do formułowania nowych paradygmatów w nauce o finansach³.

Coraz większa obecnie współzależność rynków finansowych w skali regionalnej i globalnej skutkują pewnym odwrotem od liberalizacji oraz deregulacji systemów finansowych, w tym bankowych. Po ostatnim kryzysie finansowym nadzór bankowy zyskał wzmocnioną legitymizację do kontroli, monitorowania oraz szczególnej regulacji systemu bankowego⁴. W literaturze regulacje związane z działalnością banków dzieli się na trzy grupy⁵:

- regulacje wpływające na strukturę sektora, od strony funkcjonalnej, organizacyjnej;
- regulacje wpływające na prowadzenie działalności bieżącej i operacyjnej;
- regulacje ostrożnościowe, związane głównie z wymogami kapitałowymi.

Szczególnie regulacje ostrożnościowe, służące poprawie bezpieczeństwa funkcjonowania zarówno poszczególnych instytucji bankowych, jak i całego sektora, są obecnie systematycznie dyskutowane oraz udoskonalane. Jedną z reakcji na zwiększone ryzyko w działalności bankowej było zacieśnienie przesłanek klasyfikacji ekspozycji kredytowych oraz zwiększony monitoring ryzyka kredytowego przez Komisję Nadzoru Finansowego (KNF).

Celem rozważań jest analiza kredytów zagrożonych i rezerw celowych na tle ogólnej sytuacji w sektorze bankowym w Polsce w latach 2008-2010. Waga stabilnej sytuacji w sektorze bankowym wynika z ukształtowanego w Polsce modelu systemu finansowego (określanego często jako system kontynentalny, niemiecko-japoński, bankowo-zorientowany), opartego na przewadze banków uniwersalnych i samego systemu bankowego nad rynkiem kapitałowym i Giełdą Papierów Wartościowych. Aktywa sektora bankowego w Polsce stanowią ok. 70% całego sektora finansowego. Jednocześnie, jak wynika również z ostatniego globalnego kryzysu finansowego, podstawowym rodzajem ryzyka w działalności bankowej pozostaje ryzyko kredytowe.

³ Por. np. G. Soros, *Nowy paradygmat rynków finansowych*, MT Biznes, Warszawa 2008; A. Szyszka, *Systemowe zmiany na rynkach finansowych a poszukiwanie adekwatnej teorii finansów*, [w:] W. Frąckowiak, J. Szambelańczyk (red.), *Ku nowemu paradygmatowi nauk o finansach*, Wydawnictwo UE w Poznaniu, Poznań 2010.

⁴ Z drugiej jednak strony przeciwnicy regulacji zwracają uwagę, że są one niepotrzebne, gdyż przede wszystkim są nieskuteczne (nie zabezpieczają przed kryzysami bankowymi i upadłościami banków).

⁵ *Bankowość. Podręcznik akademicki*, red. W.L. Jaworski, Z. Zawadzka, Poltext, Warszawa 2001, s. 68.

2. Ogólna sytuacja w sektorze bankowym w Polsce w latach 2006-2010

Pomimo wielu problemów w bieżącej działalności, ogólna sytuacja w sektorze bankowym w Polsce w latach 2008-2010 charakteryzowała się względnym bezpieczeństwem i stabilnością. Wynika to m.in. z tego, że gospodarka polska nie jest zbyt otwarta, a udział polskiego sektora bankowego w międzynarodowym systemie finansowym nie jest znaczący. Kryzys finansowy po 2007 r. nie dotknął więc naszego kraju w takim stopniu, jak gospodarki charakteryzujące się znacznie wyższym stopniem monetyzacji. Pomimo przyspieszenia tempa wzrostu gospodarczego w 2010 r. do ok. 3,7% oraz stosunkowo dobrej sytuacji gospodarczej i stanu finansów publicznych w naszym kraju na tle innych krajów Unii Europejskiej, nadal istnieje duże ryzyko niekorzystnych szoków zewnętrznych.

Raport KNF o sytuacji banków w 2010 r., zawierający dane charakteryzujące strukturę sektora bankowego w latach 2006-2010, potwierdza ustabilizowaną sytuację⁶. Pomimo niepewności na rynku finansowym oraz wyhamowania akcji kredytowej od 2008 r. zatrudnienie w sektorze bankowym i sieć placówek wzrastały w całym analizowanym okresie; wyjątkiem był niewielki spadek zatrudnienia (w bankach komercyjnych) w 2009 r. Pierwsze oznaki reorientacji polityki kredytowej banków z ekspansywnej na restrykcyjną można było obserwować od końca 2008 r. Nastąpiło wtedy, jak już wspomniano, ograniczenie tempa akcji kredytowej oraz zmiany w rodzajowej, podmiotowej oraz terminowej strukturze kredytowania⁷. Banki komercyjne zasadniczo zwiększyły wymogi stawiane kredytobiorcom. Strukturę oraz zmiany podmiotowego portfela kredytowego w latach 2008-2010 przedstawia tabela 1.

Wartość kredytów ogółem, mimo niestabilnej sytuacji na rynkach finansowych, wzrosła na koniec 2009 r. do ponad 713 mld zł. W I kwartale 2010 r. zanotowano nieznaczny spadek akcji kredytowej, jednak w kolejnych kwartałach nastąpił stabilny wzrost udzielonych kredytów, do ponad 780 mld zł. Wzrost całego portfela kredytowego był jednak częściowo efektem osłabienia złotego, natomiast poszczególne jego elementy charakteryzowały się zróżnicowanym wzrostem w układzie rodzajowym i podmiotowym. Spory wzrost cechował kredyty dla gospodarstw domowych i bardzo duże kredyty dla podmiotów sektora budżetowego. Jak wynika z raportów KNF, wzrost kredytów dla gospodarstw domowych wynikał ze zwiększenia udzielanych kredytów mieszkaniowych⁸. Zmniejszyła się natomiast akcja kredytowa dla przedsiębiorstw, zarówno w sektorze małych i średnich (dalej: MSP), jak i dużych przedsiębiorstw.

⁶ *Raport o sytuacji banków w 2010 r.*, Urząd Komisji Nadzoru Finansowego, Warszawa 2011.

⁷ I. Pyka, *Regulatory polityki kredytowej w sytuacjach kryzysowych*, [w:] *Finanse 2009. Teoria i praktyka*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 548, Wydawnictwo Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2009, s. 233.

⁸ *Raport o sytuacji banków w 2010 r.*..., s. 18.

Tabela 1. Struktura podmiotowa portfela kredytowego

	Wartość (w mld zł)						Zmiana (w %)	
	12/2008	12/2009	03/2010	06/2010	09/2010	12/2010	do 12/2009	09/2010
Kredyty ogółem, w tym:	653,6	713,9	711,3	752,6	762,1	786,8	10,2	3,2
1. Sektor finansowy	19,1	24,6	24,1	23,3	23,4	24,9	1,2	6,4
2. Sektor niefinansowy	608,0	641,2	641,6	681,0	683,7	698,5	8,9	2,2
– gospodarstwa domowe	372,4	416,4	420,7	455,3	469,1	475,4	14,2	3,6
– osoby prywatne	318,0	356,9	359,7	391,5	394,2	410,8	15,1	4,2
– przedsiębiorcy indywidualni	35,8	40,2	41,6	43,6	44,4	44,6	11,0	0,5
– rolnicy indywidualni	18,6	19,3	19,4	20,2	20,4	20,0	3,5	-2,0
– przedsiębiorstwa	233,3	222,1	218,1	222,8	221,5	219,7	-1,1	-0,8
– MSP	125,3	127,2	125,6	129,0	128,3	127,0	-0,2	-1,0
– duże przedsiębiorstwa	108,0	94,9	92,5	93,8	93,2	92,7	-2,3	-0,6
– instytucje niekomercyjne	2,3	2,7	2,8	2,9	3,1	3,4	25,2	10,2
3. Sektor budżetowy	26,5	48,1	45,6	48,3	55,0	63,4	31,9	15,2
– instytucje rządowe	8,8	19,0	19,9	21,9	25,2	28,4	49,4	12,7
– instytucje samorządowe	17,7	25,2	24,1	24,9	28,3	35,0	38,5	23,7
– fundusze ubezpieczeń	0,0	3,8	1,6	1,5	1,5	0,0	-100	-100
Struktura według waluty								
– złotowe	433,1	488,2	492,8	502,3	522,2	534,1	9,4	2,3
– walutowe	220,5	225,7	218,5	250,3	239,9	252,7	12,0	5,3
w tym gospodarstwa domowe	152,0	157,4	154,4	180,3	174,8	184,6	17,3	5,6

Źródło: Raport o sytuacji banków w 2010 r., Urząd Komisji Nadzoru Finansowego, Warszawa 2011, s. 16.

Ogromnie dynamiczna sytuacja zewnętrzna wpłynęła na politykę kredytową banków w 2008 r., co było jedną z przesłanek częstszych przeglądów w klasyfikacjach ekspozycji kredytowych oraz znacznego uszczegółowienia sposobu prezenta-

cji portfela kredytowego, odpisów na rezerwy celowe i analiz terminowości obsługi kredytów w raportach KNF od 2010 r. Jednocześnie w ostatnich latach KNF przyjął lub znowelizował wiele rekomendacji dotyczących zarządzania ryzykiem, m.in. rekomendację T mającą na celu bardziej wnikliwą analizę osób fizycznych, zaciągających kredyty detaliczne niezwiązane z prowadzeniem działalności gospodarczej. Ma to na celu zapobieganie nadmiernemu, przerastającemu możliwości finansowe zadłużaniu się gospodarstw domowych. Z danych KNF wynika szczególnie duża dynamika kredytów dla osób prywatnych.

3. Rezerwy celowe w działalności bankowej i zasady klasyfikacji ekspozycji kredytowych

Biorąc pod uwagę dużą wrażliwość systemu bankowego na zjawiska kryzysowe oraz internacjonalizację (globalizację) współczesnej gospodarki, stwierdzić należy, iż optymalizacja wyników finansowych i zarządzanie ryzykiem w działalności banku to obecnie poważne wyzwanie. Zarządzanie ryzykiem związane jest ściśle z zarządzaniem aktywami i pasywami banku, które definiuje się jako proces finansowy polegający na kształtowaniu struktury ilościowej (zróżnicowanie portfela kredytów i depozytów) i jakościowej (zróżnicowanie stóp procentowych) obu stron bilansu w taki sposób, by optymalizować wyniki finansowe⁹. Optymalizacja ta może dotyczyć perspektywy średnio- i długoterminowej. Często bowiem tworzenie rezerw prowadzi do wykazywania straty finansowej, gdyż rezerwy celowe księguje się w ciężar kosztów.

Zarządzanie ryzykiem w instytucji bankowej pociąga za sobą konieczność identyfikacji podstawowych jego rodzajów, do których należy zaliczyć¹⁰: ryzyko płynności, ryzyko kredytowe (rynkowe), ryzyko stopy procentowej oraz ryzyko walutowe.

Podstawowym z punktu widzenia podjętych rozważań jest ryzyko kredytowe. Jest ono związane z niebezpieczeństwem zakłóceń w spłacie rat kapitałowych wraz z odsetkami lub całkowitym zaniechaniem spłaty kredytu. Podstawowym sposobem ograniczania ryzyka pojedynczego kredytu jest analiza zdolności kredytowej kredytobiorcy oraz ustanowienie prawnych form zabezpieczenia jego zwrotu. Natomiast jeśli chodzi o ryzyko łączne i jego ograniczanie, niezbędna jest dywersyfikacja portfela kredytowego oraz jego stały monitoring, uwzględniające całe spektrum kryteriów związanych z wielkością i rodzajami kredytów, rodzajami i lokalizacją kredytobiorców, rodzajami kredytowanych branż, rodzajami zabezpieczeń¹¹. W przypadku monitoringu niezbędne są również szczegółowe analizy opóźnień i nieprawidłowości w spłacie zobowiązań, co wynika najczęściej z obowiązujących w całym systemie norm ostrożnościowych. Analiza terminowości spłaty kredytów w całym sekto-

⁹ S. Bereza, *Zarządzanie ryzykiem bankowym*, Związek Banków Polskich, Warszawa 1992, s. 13.

¹⁰ *Współczesny bank*, red. W.L. Jaworski, Poltext, Warszawa 1998, s. 307.

¹¹ *System finansowy w Polsce*, red. B. Pietrzak, Z. Polański, B. Woźniak, PWN, Warszawa 2006, s. 83.

rze bankowym ma fundamentalne znaczenie również z punktu widzenia stabilności całego systemu finansowego w państwie.

Obowiązek tworzenia przez banki rezerw ogólnych i celowych wynika z norm ostrożnościowych mających na celu zwiększenie bezpieczeństwa lokat bankowych, wkładów oszczędnościowych oraz kompensowanie skutków ryzyka¹². Podstawowym narzędziem łagodzącym skutki ryzyka kredytowego jest tworzenie rezerw celowych w oparciu o klasyfikacje należności (ekspozycji kredytowych), korygowane stopą ryzyka. Tworzenie rezerw celowych obciąża koszty i ma charakter obligatoryjny, związane jest z systemem rachunkowości opartym na zasadzie ostrożnej (realnej) wyceny wartości aktywów, którym jest ekspozycja kredytowa¹³. Ekspozycje kredytowe definiowane są jako należności bilansowe (z tytułu kredytów i pożyczek, skupionych wierzytelności, czeków, weksli, zrealizowanych gwarancji) oraz udzielone zobowiązania pozabilansowe o charakterze finansowym i gwarancyjnym¹⁴. Podstawą klasyfikacji ekspozycji kredytowych są regulacje prawne, ma więc ona względnie jednolity charakter i opiera się na dwóch głównych kryteriach¹⁵: kryterium terminowości spłaty rat kapitałowych lub odsetek oraz kryterium sytuacji ekonomiczno-finansowej dłużnika.

Kryterium terminowości odnosi się do ekspozycji kredytowych wobec Skarbu Państwa oraz wobec osób fizycznych, w przypadku kredytów udzielonych na cele niezwiązane z działalnością gospodarczą. W odniesieniu do pozostałych podmiotów obydwa wymienione kryteria mają charakter niezależny, a ocena sytuacji ekonomicznej i finansowej dłużnika powinna uwzględniać zarówno mierniki ilościowe, jak i jakościowe, wymienione w rozporządzeniu. Rezerwy celowe tworzone są przez banki w odniesieniu do trzech podstawowych kategorii ekspozycji kredytowych:

- kategorii „normalne” – w zakresie ekspozycji kredytowych wynikających z pożyczek i kredytów detalicznych;
- kategorii „pod obserwacją”;
- grupy „zagrożone” – w tym kategorii „poniżej standardu”, „wątpliwe” lub „stracone”.

Rezerwy celowe na ryzyko związane z ekspozycjami kredytowymi tworzy się na podstawie indywidualnej oceny ryzyka, jednak w wysokości co najmniej wymaganej przez rozporządzenie. W relacji do podstawy tworzenia rezerw celowych jest to:

- 1) 1,5% – w przypadku kategorii „pod obserwacją”;
- 2) 20% – w przypadku kategorii „poniżej standardu”;
- 3) 50% – w przypadku kategorii „wątpliwe”;
- 4) 100% – w przypadku kategorii „stracone”.

¹² J. Świdorski, *Finanse banku komercyjnego*, Biblioteka Menedżera i Bankowca, Warszawa 1998, s. 96 i n.

¹³ *Współczesny bank*, wyd. cyt., s. 709.

¹⁴ *Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie zasad tworzenia rezerw na ryzyko związane z działalnością banków*, DzU 2008, nr 235, poz. 1589, §1, pkt 2.

¹⁵ Tamże.

Ekspozycje kredytowe wynikające z kredytów i pożyczek detalicznych, zaklasyfikowanych do kategorii „normalne”, pociągają za sobą również tworzenie rezerwy celowej w wysokości 1,5%. Świadczy to o wyjątkowym zaostrzeniu reguł ostrożnościowych wobec tej kategorii należności. W klasyfikacji wprowadzonej rozporządzeniem Ministra Finansów wyodrębniono dodatkowe grupy ekspozycji: ekspozycje wobec Skarbu Państwa, ekspozycje kredytowe wynikające z pożyczek i kredytów detalicznych, ekspozycje kredytowe wobec osób fizycznych, udzielone na cele niezwiązane z działalnością gospodarczą, pozostałe ekspozycje kredytowe. Wobec tych grup zróżnicowano np. wykorzystywane kryteria terminowości spłat. Przedmiotem szczególnego zainteresowania w kontekście skali ryzyka są należności przechodzące do kategorii poniżej standardu (w grupie „zagrożone”), czyli takie, w przypadku których opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek przekroczyło wrażliwą granicę 3 miesięcy.

Od wielu lat podstawowe źródło ryzyka kredytowego stanowią w Polsce należności zagrożone od sektora niefinansowego, gdyż stanowią one ponad 98% ogółu należności zagrożonych. Skutkiem dość luźnej polityki kredytowej w latach 2006-2008 był wzrost ogółu należności zagrożonych, z 24 mld na koniec 2006 r. do 48,8 mld na koniec 2009 r. Jednocześnie ich udział w należnościach ogółem wzrósł w tych latach z 4,5 do 7,6%¹⁶. W 2010 r. wzrosły do ponad 52 mld kredyty, w przypadku których opóźnienie w spłacie wyniosło ponad 30 dni. Powiększył się również ich udział w całym portfelu kredytowym i wyniósł 7,5%. Duże problemy z terminową spłatą cechowały kredyty konsumpcyjne (wzrost z 19 do 25 mld tylko na przestrzeni roku 2010). Wzrosła również wartość kredytów mieszkaniowych, z opóźnieniem w spłacie powyżej 30 dni i powyżej 1 roku.

4. Kredyty zagrożone i rezerwy celowe w latach 2008-2010

Narastające pogarszanie jakości portfela kredytowego znalazło odzwierciedlenie w danych dotyczących należności z utratą wartości od sektora niefinansowego, zwłaszcza jeśli porównamy ich wysokość w 2008 r. (29,87 mld) oraz w 2009 r. (50,5 mld). Należności z utratą wartości nadal wykazują systematyczny wzrost, choć pewną stabilizację można zauważyć w 2011 r. W tym samym kierunku zmieniają się odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości, przyczyniające się do sporego wzrostu obciążenia wyników banków w 2009 i 2010 r.

Strukturę kredytów zagrożonych w nieco innym układzie prezentuje tabela 3. Dane ogółem charakteryzuje w analizowanych okresach systematyczny wzrost. Biorąc pod uwagę podział na sektor finansowy, niefinansowy oraz budżetowy, problem w największym stopniu dotyczy sektora niefinansowego. W jego ramach największy udział kredytów zagrożonych charakteryzuje przedsiębiorstwa z sektora MSP. Udział

¹⁶ *Raport o sytuacji banków w 2009 r.*, Urząd Komisji Nadzoru Finansowego, Warszawa 2010, s. 42.

w portfelu kredytów zagrożonych wszystkich przedsiębiorstw wzrósł o 0,8 pp, natomiast w przypadku gospodarstw domowych wzrost ten wyniósł 1,2 pp. Stabilna sytuacja dotyczyła sektora finansowego oraz budżetowego.

Tabela 2. Kredyty ze stwierdzoną utratą wartości i odpisy aktualizujące (rezerwy celowe)

	12/2008	12/2009	3/2010	6/2010	9/2010	12/2010	3/2011
Sektor niefinansowy							
– należności z utratą wartości (w mld zł)	29,87	50,5	52,1	57,6	60,0	61,2	61,3
– wskaźnik kredytów zagrożonych (w %)	4,92	7,9	8,1	8,5	8,8	8,8	8,7
– odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości (w mld)	16,97	26,3	28,4	30,8	32,5	33,2	34,4
– wskaźnik pokrycia (w %)	56,80	52,0	54,6	53,4	54,2	54,2	56,1
Gospodarstwa domowe							
– należności z utratą wartości (w mld zł)	14,82	24,9	27,6	30,4	32,9	34,0	35,4
– wskaźnik kredytów zagrożonych (w %)	3,99	6,0	6,6	6,7	7,2	7,2	7,4
– odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości (w mld)	9,91	16,6	18,7	20,8	22,3	23,0	24,0
– wskaźnik pokrycia (w %)	66,90	66,7	68,0	68,4	67,9	67,7	68,0
Przedsiębiorstwa							
– należności z utratą wartości (w mld zł)	14,99	25,6	24,4	27,1	27,0	27,1	25,8
– wskaźnik kredytów zagrożonych (w %)	6,44	11,5	11,2	12,2	12,2	12,4	11,5
– odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości (w mld)	7,02	9,6	9,7	10,0	10,2	10,1	10,3
– wskaźnik pokrycia (w %)	46,86	37,6	39,6	36,8	37,6	37,4	39,9
Kredyty spisane w ciężar odpisów aktualizujących (od początku roku, w mld zł)	2,83	0,4	0,4	1,2	2,1	3,4	0,5

Źródło: Narodowy Bank Polski, *Raport o stabilności systemu finansowego*, Grudzień 2010 r.; *Raport o stabilności systemu finansowego*, Lipiec 2011 r., s. 49, www.nbp.pl.

Tabela 3. Kredyty ze stwierdzoną utratą wartości (zagrożone) i ich udział w portfelu

	Wartość (w mld zł)					Udział w portfelu (w %)				
	12/09	03/10	06/10	09/10	12/10	12/09	03/10	06/10	09/10	12/10
Kredyty ogółem, w tym:	50,9	52,6	58,2	60,5	61,7	7,1	7,4	7,7	7,9	7,8
1. Sektor finansowy	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,6	0,8	0,9	0,8	0,8
2. Sektor niefinansowy	50,7	52,3	57,8	60,2	61,4	7,9	8,2	8,5	8,8	8,8
– gospodarstwa domowe	24,9	27,6	30,4	33,0	34,1	6,0	6,6	6,7	7,2	7,2
– osoby prywatne	20,8	23,3	25,7	27,8	28,8	5,8	6,5	6,6	7,1	7,0
– przedsiębiorcy indywidualni	3,5	3,7	4,1	4,5	4,6	8,7	9,0	9,5	10,1	10,4
– rolnicy indywidualni	0,6	0,6	0,6	0,7	0,7	3,0	3,1	3,1	3,3	3,3
– przedsiębiorstwa	25,7	24,6	27,3	27,2	27,2	11,6	11,3	12,3	12,3	12,4
– MSP	17,0	15,7	18,0	18,2	18,4	13,4	12,5	14,0	14,2	14,5
– duże przedsiębiorstwa	8,7	8,9	9,3	9,0	8,8	9,2	9,6	9,9	9,7	9,5
– instytucje niekomercyjne	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	1,5	3,2	3,6	2,1	2,0
3. Sektor budżetowy	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
– instytucje rządowe	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
– instytucje samorządowe	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,3	0,3	0,4	0,4	0,3
– fundusze ubezpieczeń społecznych	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Źródło: jak w tabeli 1., s. 46.

Tabela 4. Saldo odpisów/rezerw celowych

	2008	2009	2010	Zmiana 2010/2009		Wynik w poszczególnych kwartałach 2010			
				mln zł	w %	I kw.	II kw.	III kw.	IV kw.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Saldo odpisów i rezerw, w tym:	4140	11 749	11 284	-465	-4,0	2688	3286	2913	2397
1. Odpisy z tytułu akt. finans.	4275	11 556	10 383	-1173	-10,2	2713	2890	2707	2072
Gospodarstwa domowe	3420	8 807	9 012	205	2,3	2519	2468	2144	1881
Kredyty konsumpcyjne:	3047	7 108	7 039	-69	-1,0	1909	2037	1568	1524

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
– karty kredytowe	342	888	931	43	4,8	283	262	213	173
– samochodowe	93	191	190	-1	-0,3	45	73	52	20
– ratalne	760	2 467	2 032	-435	-17,6	572	526	674	260
– pozostałe	1852	3 563	3 886	323	9,1	1008	1176	630	1071
Kredyty mieszkaniowe	247	562	867	305	54,3	174	289	169	234
Pozostałe kredyty	125	1 137	1 106	-30	-2,7	436	141	406	123
Przedsiębiorstwa	702	2 681	1 426	-1255	-46,8	198	393	574	261
– MSP	358	842	882	40	4,7	27	170	690	-5
– duże przedsiębiorstwa	344	1 839	544	-1295	-79,4	171	223	-116	267
Pozostałe podmioty	153	68	-56	-123	-181,9	-4	29	-11	-70
2. Pozostałe pozycje	-134	194	902	708	366,0	-25	396	206	325
– rezerwy	398	525	668	143	27,2	124	256	68	219
– odpisy z tytułu akt. niefinans.	153	210	69	-140	-66,9	-14	30	26	27
– IBNR/Rezerwy na ryzyko ogólne	-685	-541	165	706	-130,5	-135	110	111	80

Źródło: jak w tabeli 1, s. 40.

Niekorzystny wpływ na wyniki finansowe banków w latach 2008-2010 miało ujemne saldo rezerw celowych (zob. tab. 4). Ujemne saldo odpisów wyniosło 11,6 mld w 2009 r. w porównaniu z 4,1 mld w 2008 r. Jak wynika z raportów KNF, duży wzrost rezerw był konsekwencją drastycznego wzrostu ryzyka w segmencie kredytów dla klientów detalicznych. Generowane to było przede wszystkim przez efektywny popyt na kredyty konsumpcyjne oraz kredyty mieszkaniowe. W ostatnich latach charakterystyczny dla Polski jest znaczący wzrost zadłużenia z tytułu kart kredytowych. Wyhamowanie niekorzystnych tendencji można było zaobserwować w 2010 r. w odniesieniu do sektora przedsiębiorstw (szczególnie dużych). Upatruje się w tym ogólnej poprawy sytuacji finansowej przedsiębiorstw w 2010 r.

5. Zakończenie

Działalność kredytowa pozostaje podstawowym rodzajem aktywnych operacji bankowych oraz podstawową formą wszelkiej działalności banku. Głównym czynnikiem kształtującym wysokość ryzyka kredytowego jest jakość portfela kredytów. Odpowiednia klasyfikacja ekspozycji kredytowych i utworzenie kosztem wypracowanego wyniku finansowego rezerw ma przede wszystkim pełnić funkcję absorpcji potencjalnego, przyszłego ryzyka. O ile możliwe jest znaczne ograniczenie ryzyka, niemożliwe jest jego całkowite wyeliminowanie. Tworzenie rezerw związanych z działalnością banków wynika nie tylko z konieczności ograniczania ryzyka ban-

kowego, ale również z obawy przed przetrzucaniem ryzyka na deponentów i klientów banku. Bank jest instytucją zaufania publicznego. Ma to szczególne znaczenie w związku z niebezpieczną tendencją do akceptacji przez instytucje finansowe nadmiernego ryzyka, co zostało już podkreślone na początku rozważań.

Obecnie ogromne znaczenie dla wzmocnienia bezpieczeństwa działalności banków mają zalecenia związane z wymogami kapitałowymi wynikające z tzw. bazylejskiej Nowej Umowy Kapitałowej. Opiera się ona na 3 filarach, dotyczących¹⁷: adekwatności kapitałowej, nadzoru instytucjonalnego oraz nadzoru prywatnego. Minimalne wymogi kapitałowe odnoszone są do ryzyka kredytowego, ryzyka operacyjnego oraz całego wachlarza różnorodnych rodzajów ryzyk rynkowych. Skuteczność i celowość opracowywanych przez Komitet Bazylejski standardów, zaleceń i wytycznych (przenoszonych na ustawodawstwa wielu krajów) będzie z pewnością nadal szeroko dyskutowana, a przede wszystkim weryfikowana w przyszłości w praktyce.

Największym wyzwaniem nauki oraz praktyki bankowości pozostaje zarządzanie ryzykiem kredytowym i analiza jakości portfela kredytowego. Należy jednak podkreślić, że niepokojący i niekorzystny jest nie tylko spadek jakości portfela kredytowego, ale również sytuacja, gdy banki (lub ich część) ograniczają podaż kredytów dla przedsiębiorstw. Problem ten może dotyczyć banków z dużym udziałem kapitału zagranicznego. Dla stabilności i bezpieczeństwa polskiego sektora bankowego duże znaczenie ma sytuacja finansowa zagranicznych banków macierzystych¹⁸.

Literatura

- Bankowość. Podręcznik akademicki*, red. W.L. Jaworski, Z. Zawadzka, Poltext, Warszawa 2001.
- Bereza S., *Zarządzanie ryzykiem bankowym*, Związek Banków Polskich, Warszawa 1992.
- Kawalec S., *Udomwić banki*, „Gazeta Wyborcza” 7.11.2011.
- Minsky H.P., *Stabilizing an unstable economy*, McGraw Hill Text, Nowy Jork 2008.
- Marcinkowska M., *Standardy kapitałowe banków. Bazylejska Nowa Umowa Kapitałowa w polskich regulacjach nadzorczych*, Regan Press, Gdańsk 2009.
- Narodowy Bank Polski, *Raport o stabilności systemu finansowego*, Grudzień 2010 r.; *Raport o stabilności systemu finansowego*, Lipiec 2011 r., s. 49, www.nbp.pl.
- Nawrot W., *Teoria kryzysów finansowych Minsky'ego i jej odniesienie do współczesności*, „Gospodarka Narodowa” 2009, nr 10.
- Pyka I., *Regulatory polityki kredytowej w sytuacjach kryzysowych*, [w:] *Finanse 2009. Teoria i praktyka*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 548, Wydawnictwo Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2009.
- Raport o stabilności systemu finansowego*, Narodowy Bank Polski, Warszawa 2011.
- Raport o stabilności systemu finansowego*, Narodowy Bank Polski, Warszawa 2010.

¹⁷ M. Marcinkowska, *Standardy kapitałowe banków. Bazylejska Nowa Umowa Kapitałowa w polskich regulacjach nadzorczych*, Regan Press, Gdańsk 2009, s. 101 i n.

¹⁸ Zob. szerzej na ten temat: S. Kawalec, *Udomwić banki*, „Gazeta Wyborcza” 7.11.2011, s. 22-23.

- Raport o sytuacji banków w 2009 r.*, Urząd Komisji Nadzoru Finansowego, Warszawa 2010.
- Raport o sytuacji banków w 2010 r.*, Urząd Komisji Nadzoru Finansowego, Warszawa 2011.
- Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie zasad tworzenia rezerw na ryzyko związane z działalnością banków*, DzU 2008, nr 235, poz. 1589.
- Soros G., *Nowy paradygmat rynków finansowych*, MT Biznes, Warszawa 2008.
- Szyszka A., *Systemowe zmiany na rynkach finansowych a poszukiwanie adekwatnej teorii finansów*, [w:] W. Frąckowiak, J. Szambelańczyk (red.), *Ku nowemu paradygmatowi nauk o finansach*, Wydawnictwo UE w Poznaniu, Poznań 2010.
- System finansowy w Polsce*, red. B. Pietrzak, Z. Polański, B. Woźniak, PWN, Warszawa 2006.
- Świderski J., *Finanse banku komercyjnego*, Biblioteka Menedżera i Bankowca, Warszawa 1998.
- Współczesny bank*, red. W.L. Jaworski, Poltext, Warszawa 1998.

NON-PERFORMING LOANS AND DEDICATED RESERVES AGAINST THE GENERAL STATE OF BANKING SECTOR IN POLAND IN 2008-2010

Summary: The aim of this article is to analyse non-performing loans and dedicated reserves against the general state of the Polish banking sector between 2008 and 2010. The sources of the data are the statistics, reports and studies provided by the Polish Financial Supervision Authority and the National Bank of Poland. The assets of the Polish banking sector account for about 70% of the financial sector. At the same time, as the recent global financial crisis has revealed, credit risk remains the basic risk in banking. The principal remedy for the effects of credit risk is to create dedicated reserves that are based on the classification of receivables (credit exposures) adjusted by the risk rate. The classification of credit exposures is based on two criteria: capital instalments or interest repayment promptness and the debtor's economic and financial situation. Between 2008 and 2010, the negative balance of dedicated reserves had a detrimental effect on the banks' financial results. The negative balance of deductions amounted to 11.6 billion in 2009 in relation to 4.1 billion in 2008. The high increase of reserves was a consequence of a drastic increase of risk in the segment of retail customers, particularly in consumer loans and mortgages.

Keywords: banking, credit exposures, reserves targeted.